

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Ս. Ս. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆԻ ԱՆԻԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՅԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Հայկական Ս. Ս. Հանրապետության Գիտությունների Ակադեմիայի Մանուկ Աբեղեանի անունի
Գրականության Հիմնարկի Տնօրեն

Հայ ժողովուրդն ու նրա մշակույթը առաջին քան երկու ու կես հազար տարեկան պատմությունն ունին։ Այդ պատմությունն սկսվում է այն ժամանակից, երբ առաջադուր Ասիայում Ուրարտացիք կատարել պատերազմներ էին մղում Ասորեստանցիների դեմ, եւ հասնում է մինչեւ մեր օրերը, երբ Հայ ժողովուրդը անձնավորութեամբ մասնակցում է մարդկության պատմության ամենամեծ ու ամենաճակատագրական պատերազմին՝ Հայրենական մեծ պատերազմին, ընդդէմ Փաշևիստական Գերմանիայի։ Պարզ է, որ նման ժողովրդի պատմությունը, նրա հոգեւոր ու նւթական մշակույթը, նրա լեզուն ուսումնասիրող գիտական հիմնարկների՝ Հայաստանի Գիտությունների Ակադեմիայի հասարակագիտական բաժանմունքի միաւորների, մասնաւորապէս Գրականութեան Հիմնարկի առջեւ, դրած են շատ պատասխանատու եւ ծանրակշիւ խնդիրներ։

Ակադեմիկոս Մանուկ Աբեղեանի անուն Գրականութեան Հիմնարկը չորս բաժանմունք ունի։ ա) Հին եւ Միջնադարեան Գրականութեան, բ) Նոր եւ Սովետական Գրականութեան, գ) Ժողովրդական Բանահիւսութեան բաժանմունքներ եւ դ) Գրական թանգարան։

Հին եւ Նոր Գրականութեան բաժանմունքների պատմաառաջին պարտականութիւնն է պատրաստել Հայ գրականութեան պատմութիւնը սկսած ժողովրդական հին բանահիւսութիւններից վերջացրած մեր օրերի գրականութեամբ։ Դա բաղկացած է լինելու վեց ընդարձակ հատորից, իւրաքանչիւրը 30-ից 40, հարկեղած դէպքում, եւ առելի մասով ծաւալով։ Այդ ուղղութեամբ Գրականութեան Հիմնարկն զգալի աշխատանք է կատարել նախորդ տարիներին, երբ նա տակաւին կոչում էր Գրականութեան եւ Լեզուի Հիմնարկ, իսկ ամբողջ Հայկական Ակադեմիան կազմում էր Համամիութենական Ակադեմիայի մի բաժանմունքը՝ ճիշդը։

Հայաստանում Սովետական իշխանութեան հաստատման 24-րդ տարեդարձին, երբ մեր Ակադեմիան իր գոյութեան մէկ տարին բոլորեց, լոյս տեսաւ վերը յիշեալ վեց հատորեակի առաջին հատորը, հանդուցեալ Ակադեմիկոս Մանուկ Աբեղեանի «Հայ Հին Գրականութեան Պատմութեան» առաջին գիրքը շուրջ 50 մամուլ ծաւալով։

Մանուկ Աբեղեանի այս աշխատութիւնը մոնումենտալ մի գործ է։ Դա Հայ ժողովրդի դարերի միջով անցնող հոգեւոր-գեղարվեստական հարստութիւնների ու կարողութիւնների ցուցադրումն է, դա մեծ գիտնականի շուրջ վաթսուներեք աշխատանքային կեանքի հանրագումարն է։ Իր այս հոյակապ գործում Մանուկ Աբեղեանը բացայայտում է Հայոց հին գրականութեան բուն էությունը, նրա ոգին, գիտելով այն իբրեւ օտարերկրեա՝ Պարսկական, Արաբական եւ այլ բունապետութիւնների դէմ Հայ ժողովրդի մղած ազատագրական

Մ. Խ. ԱԲԵՂԵԱՆ

դարաւոր ու անդուլ մաքառումների եւ քաղաքական պայքարի մի գրականութիւն։

Մանուկ Աբեղեանի այս հատորն ընդգրկում է Հայ հին առասպելները, աւանդական ու ժողովրդական վէպերը։ Հատորում քննարկում է մեր թւարկութեան առաջին հազարամեայի Հայ բանաստեղծութիւնը, չարականները, Գրիգոր Նալեկացու ստեղծագործութիւնը, որ ըստ Աբեղեանի, Գրիգորի հայեցողական աշխարհայեցողութեան ամենավերջաւորւած արտայայտութիւնը լինելով, միաժամանակ սկիզբն է վերածնութեան գրականութեան աշխարհականացման։ Քննարկում են դասական մեր պատմագիրները՝ Մովսէս Խորենացի, Եղիշէ ու Ղազար Փարպեցի, ինչպէս նաեւ առաջին մեր պատմագիրները՝ Կորիւն՝ վարդապետ, Աղաթանգեղոս ու Փաւստոս Բիւղանդ, քննարկում են Արաբական բռնապետութեան դէմ մաքառող պատմագիրները՝ Ղեւոնդն ու Յովհաննէս Կաթողիկոս Դրաստանակերտցին ու սրանց հետ միասին նաեւ Թովմաս Արծրունին ու Մովսէս Կաղանկատուացին։ Քննարկում են, վերջապէս, մեր առաջին հեղինակները՝ Սահակ Պարթևն ու Մեսրոպ Մաշտոցը,՝ վկայաբանութիւնները, թարգմանական գրականութիւնը, դաւանաբանական պայքարի գրականութիւնը, Եզնիկ Կողբացու եւ Անանիա Շիրակացու մանրամասն գիտա-փիլիսոփայական հայեացքները։ Հայոց հին գրականութեան պատմութիւնը Մանուկ Աբեղեանն ընդգրկում է մշակութային լայն հորի վրա։ Թէ՛ այս, եւ թէ՛ քաղաքական պայքարի ու մաքառման սկզբունքներով մեր հին գրական

ութեան անցած ուղին լուսարանելու տեսակէտից Մանուկ Աբեղեանի այս աշխատութիւնն աննախընթաց մի գործ է Հայ բանասիրութեան պատմութեան մէջ։

Մանուկ Աբեղեանի «Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութեան» երկրորդ գիրքը պիտի ընդգրկէ Հայ գրականութեան զարգացումը, սկսած 11-րդ դարից մինչեւ 19-րդ դարի երկրորդ կէսը, մինչեւ Արսէն Բաղրատունին։ Դրաբախտաբար ծերունագարդ գիտնականն ի վիճակի չեղաւ կատարելու այս ընդարձակ ծրագիրը՝ իր ամբողջութեամբ։ Նա կարողացաւ չարագրել միայն վերածնութեան գրականութեան առաջին դարերը, ընդգրկելով այդ ժամանակաշրջանի ամբողջ բանաստեղծութիւնը, առակադրութիւնը եւ պատմագրութիւնը։ «Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութեան» այս մասը պատրաստւում է տպագրութեան եւ լոյս կը տեսնի 1945 թւականին։

Մեծ է այն ծառայութիւնը, որ մատուցել է Հայկական բանասիրութեանը Մ. Աբեղեանը, եւ ոչ միայն Հայ հին գրականութեան, այլ եւ Հայ ժողովրդական բանահիւսութեան, Հայ լեզուի ու տաղաչափութեան ուսումնասիրութեան ասպարէզներում։ Յարգելով մեծ գիտնականի յիշատակը եւ խորապէս գնահատելով նրա թողած գիտական հարուստ ժառանգութիւնը, Հայաստանի Կառավարութիւնը Գրականութեան Հիմնարկը վերակոչել է Մանուկ Աբեղեանի անուն։

Բացի հին գրականութիւնից Հիմնարկն զբաղւում է նաեւ Հայոց գրականութեան պատմութեան վեցհատորեակի նոր գրականութեան վերաբերող հատորներով, (Շարունակութիւնը ՏԵ՛Վ Դ. ԷՅ)

ՈՒԵՍԹ ՓՈՒԼՄԵՆ ՀԵՌԱԳԻՐ «ԼՐԱԲԵՐ»ԻՆ

Ուէսթ Փուլմենի էյ Ուայ էյ-Ի Մասնաճիւղի Յուլիս 8-ի ձեռնարկը՝ Երգահանդէս-Ներկայացումը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ. մանրամասնութիւնները վերջէն։

ԱՐՏԱՇԷՍ Յ. ՊՈՐՈՆԵԱՆ

ՀԱՍԱՆ ՍԱՔԱ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻ ԻՏԸՆԻ ԴԵՏ

ԼՈՆՏՈՆ. — Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց Նախարար Հասան Սաքա Երեքշաբթի օր Լոնտոն հասաւ, իմանալու համար Բրիտանական պաշտօնական կարծիքը այն պահանջներու մասին, զորս Սովետ Միութիւնն ըրած է Թուրքիոյ, որպէս նախապայմաններ երկու երկիրներու միջեւ նոր համաձայնագրի մը կնքման։ Ի տես Փոցտամբուլի խորհրդաժողովին, կ'երեւի սակայն, որ Սաքայի գլխաւոր քննարկութիւնը պիտի յետաձգել մինչեւ ամօոյս վերջը։

Սան Ֆրանսիսքոյէն վերադառնալով, Հասան Սաքա Փլիմըք ցամաք ելաւ։ Զինք գիմաւորեց Թրքական Դեսպան Էշրէֆ Ունայտինը։ Ան թերեւս վաղը տեսնէ Արտաքին Գործոց Նախարար Իտընը։

Այցելութեան ժամանակը գէշ ինկած էր սակայն, քանզի Իտըն ամիս մը հիւանդ ըլլալէ յետո դեռ Երեքշաբթի օր վերադարձած էր իր պաշտօնատեղին, եւ խիստ զբաղ է Երբեակ Պետութեանց խորհրդաժողովին պատրաստելով։

Սովետական պահանջները ստուգօրէն պիտի քննարկին Փոցտամբի մէջ եւ Իտըն կարող պիտի ըլլա Թուրքիոյ վերջին գիրքի մասին տեղեկութիւններ տանիլ խորհրդաժողովին։

Կը կարծուի թէ Իտըն առելի լաւ գիրքի մը մէջ պիտի ըլլա Փոցտամբի վերադարձին Թուրքիոյ ներկայացնելով Բրիտանական տեսակէտը։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆԻ ԱՆԻԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԸ

(Շարունակում Ա. Էջէն)

այն է՝ երրորդ հատորը, որն ընդգրկում է Աբովեանի եւ Նալբանդեանի շրջանը, եւ վեցերորդ հատորը, որն ընդգրկում է Սովետահայ գրականութիւնը: Վերջին հատորում առանձին ուշադրութիւն է դարձելու Հայ սովետական գրականութեան նւաճումներին՝ Հայրենական մեծ պատերազմի օրերին:

Գրականութեան պատմութեան հատորների պատրաստմանը դուրսնալ հիմնարկն դրադուում է նաեւ Հայ լրագրողների, Ին.այէս եւ Հայ քննադատական մտքի պատմութեամբ: Եթէ սրան աւելացնենք նաեւ այն, որ հիմնարկը հաւանօրէն կ'սկսի դրադուել նաեւ Հայ թատրոնի պատմութեամբ, ապա լրիւ պատկեր կ'ստացւի այն մասին, թէ ինչ չանքեր է թափուում այժմ, որայէս զի մի քանի տարուց յետո մենք ունենանք լրիւ դադափար մեր հոգեւոր մըշակոյթի շերտերմամբ իր պատմական ամբողջութեամբ եւ մեծութեամբ:

Արեւմտահայ գրականութեան պատմութեան հարցերը միշտ էլ դրադուցրել են սովետահայ գրականագէտներին: Դուրեանի քննարկութեան խորութիւնն ու

Պարոնեանի երգիծական խօսքի հզօր ուժը, Պեշիկթաշեանի հայրենասիրութիւնն ու Վարուժանի թափը — այս ամենը միշտ էլ հիացմունքի առարկա են եղել: Արեւմտահայ գրողներն ու գործիչները ոչ միայն մտնելու են վերեւ յիշւած գրականութեան լրագրութեան, քննադատութեան ու թատրոնի պատմութեան հատորների մէջ, այլ եւ նրանց մասին յատուկ մենագրութիւններ են պատրաստում: 1944 թւականից մի շարք երիտասարդ գիտնականներ սկսել են դրադուել Գրիգոր Զօհրապի, Արփիար Արփիարեանի, Երուանդ Օտեանի ստեղծագործութիւններով եւ այդ աշխատանքն առաւել թափով պիտի շարունակւի նաեւ 1945 թւականին:

Հիմնարկը գրական ժառանգութեան վերհանման ու հրատարակութեան գծով մեծ անելիքներ ունի: Անցեալ տարիներին այդ ուղղութեամբ եւս նա ունեցել է իր նւաճումները: Հիմնարկը մեծ հոգ է տարել մի շարք Հայ հեղինակների ամբողջական երկերի աւագեմիական հրատարակութեան պատրաստման համար: Արդէն պատրաստ է Յովհաննէս Թումանեանի երկերի ժողովածուի հինգ հատորը, որ ընդգրկում է մեծանուն բանաստեղծի ամբողջ բանաստեղծութիւնը, արձակը, հրապարակախօսական ու քննադատական յօդւածները եւ նամակները: Այս հատորներից երկրորդը՝ բանաստեղծութիւնները, արդէն տպագրւած է, արտագրութեան է յանձնւած հինգերորդ հատորը՝ նամակները:

Լիոններով եւ քառասուն լեզուներով հրատարակւած, Ռոմէն Ռոլան՝ երկու միլիոն, Էմիլ Զօլա՝ 2,500,000, Անաթոլ Ֆրանս՝ երկու միլիոն, Ժիւլ Վէոն՝ չորս միլիոն: Հակառակ պատերազմի դժւարութիւններուն, 180 միլիոնէ աւելի գրական հատորներ լոյս տեսած են պատերազմի տարիներու ընթացքին:

(Մնացեալը Յաջորդով)

Հայկական Ս. Ս. Հանրապետության Գիտությունների Ակադեմիայի Մանուկ Աբեղյանի անունի
Գրականության Հիմնարկի Տնօրեն

(Շարունակած նախորդ բիւլենի վերջը)

Միջայլ է նախանշանի երկերի ժողովածուի հինգհատորեակից տպագրւած է երրորդ հատորը, որ ընդգրկում է բոցավառ հրապարակախօսի վաթսուհին թրականների յօդածներն ու աշխատասիրութիւնները. տպագրութեան է յանձնւած առաջին հատորը՝ զեղարեւոտական երկերը:

1945ին Հիմնարկն աշխատելու է երկրորդ եւ չորրորդ հատորների «Հիւսիսափայլ»-ի հրապարակախօսութեան եւ նամակների վրա:

Գրականութեան Հիմնարկի Թանգարանը վաղուց է ձեռք բերել Ս. Աբովեանի ամբողջ ժառանգութիւնը: Այդ ժառանգութիւնը կարիք է զգում ուսումնասիրութեան ու հրապարակման: Միւս կողմից մօտենում է Հայ նոր գրականութեան հանճարեղ հիմնադրի մահւան հարիւրամեակը: Ելնելով այդ ամենից Հիմնարկը, սկսած 1944 թականից, ձեռնարկել է Աբովեանի երկերի ժողովածուի պատրաստմանը ու թ հատորով, ուր մտնելու են հեղինակի արձակը, չափածոն, սրբանց տարբերակները, ապա նամակները, օրագիրը, եւ այլ եւ այլ փաստաթղթեր: Արդէն հաւաքւած են նամակները, խոշոր աշխատանք է կատարւած տեքստի պատրաստման գծով: Մի շարք երիտասարդ գիտնականների հետ հատորների վրա անխոնջ կերպով աշխատում է նաեւ ծերունադարձ բանասէր Երուսեղ Շահաղիզը:

Մեծ աշխատանք է թափել Հիմնարկը Սայաթ Նովայի ամբողջական գործի վրա, որը պատրաստւում է երեք հատորով: Առաջին եւ երկրորդ հատորները՝ հայերէն եւ արաբերէնէն երգերը պատրաստ են արդէն: Երրորդ հատորը՝ վրացերէն երգերը, կը պատրաստւի 1945 թ.: Աշխատանքի նպատակն է՝ միասնական մի հրատարակութեամբ տալ անմահ քնարերգուի բանաստեղծական լրիւ ժառանգութիւնը, որի մի զգալի մասը, ինչպէս օրինակ, աղբրեջանական երգերը, տակաւին ոչ վերծանւած են, ոչ էլ հրատարակւած: Մօտենում է Սայաթ Նովայի մահւան 150 ամեակը 1945 թ. Օգոստոսը: Հիմնարկն արդէն հոգ է տանում պատշաճօրէն դիմաւորելու այդ նշանաւոր տարեկիցը:

Հայկական հին ձեռագրային հարստութիւնը Հայ ժողովրդի մեծ մշակոյթի կարեւորագոյն մի դրագն է, նրա պարծանքը: Հայաստանի Մատենադարանում հաւաքւած է 10,000-ից աւելի ձեռագրեր: Այդ ձեռագրերում են ամփոփւած մեր հին եւ միջին դարերի գիտութիւնը, փիլիսոփայութիւնը: Սկսած 1944 թ. Հիմնարկը աշխատում է ի մի հաւաքել Մատենադարանի հազարաւոր այդ ձեռագրերում ցրւած Հայ միջնադարեան արձակի ու չափածոյի — առաւելապէս արձակի — նշխարները: 1945 թ. հաւանօրէն պատրաստ կը լինի այդ մեծ դիւանի, որ երկար տարիների աշխատանք է պահանջում — առաջին պրակը:

Մատենադարանի հետ է կապւած նաեւ Հիմնարկի մի այլ կարեւոր աշխատանքը — Փաւստոս Բիւզանդի եւ Եղիշէի գիտական հրատարակութիւնները: Պատահական չէ, որ այդ պատմիչների հրատարակութեան գործը Հիմնարկը սկսում է հէնց Հայրենական պատերազմի օրերին, թէ՛ Փաւստոսը եւ թէ՛ Եղիշէն մեծ աւանդ են թողել մեզ՝ անհունօրէն սիրելի Հայրենիքը, ներւած լինել նրան: Մինչեւ այսօր մեզ յուզում են նրանց պատմած սրբազործութիւնները, մինչեւ այսօր մեզ համար սրբազան է եւ ուսանելի Վարդան Մամիկոնեանի վեհ կերպարը: Ի դէպ լրանում է Վարդանանց պատերազմի 1500-

ամեակը եւ հետեւապէս, Հիմնարկը կարող կը լինի դիմաւորել այդ տարեկիցը եւս պատշաճ աշխատանքով:

Նախկին Գրականութեան եւ Լեզուի Հիմնարկը թէեւ ժողովրդական բանահիւսութեան յատուկ բաժանմունք չի ունեցել, բայց մեծ ներդրումներ է արել այդ ուղղութեամբ: Նրա ֆանդերով է պատրաստւել եւ ուսներէն թարգմանել «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպի համահաւաք տեքստը, նրան է պատկանում Հայ ժողովրդի մեծ առաջնորդ Սթալինին ներկած երգերի հաւաքումն ու տպագրումը հայերէն եւ ուսներէն լեզուներով, նրա կողմից է պատրաստւել եւ լոյս ընծայել Քրդական էպիքական երգ «Քառ ու Քուրուկէ»-ն եւ շատ ուրիշ գործեր: Գրականութեան նորակազմ Հիմնարկի ժողովրդական բանահիւսութեան բաժանմունքը էջապեղիցիաների միջոցով դարձ պիտի տա Փոլկորային նիւթերի հաւաքմանը եւ մանրագնային ուսումնասիրելով այդ ու եղած նիւթերը կարգաւորի այն եւ հատոր առ հատոր հրատարակի հեղինակների, ժողովրդական երգերի, յառաձների ու առակների առանձին հաւաքածոներով:

Սկսած 1944 թականից Հիմնարկը աշխատում է Հայկական առանձների գիտական ժողովածուի, այլ խօսքով «Հայ Առանձնի»-ի վրա: Այդ աշխատանքի նըպատակն է ի մի հաւաքել Հայկական բոլոր տպագիր ու անտպագրւածները իրենց բոլոր տարբերակներով, դասակարգել նրանց, պատրաստել տեքստ ու ծանօթագրութիւններ, ինչպէս նաեւ հե-

տադրութիւն: «Հայ Առանձնի»-ն ընդգրկում է շուրջ 40,000 առանձ տարբերակներով հանդերձ եւ կը կազմի առ նւազն 40 մամուլից բաղկացած պատկառելի մի հատոր:

Սակայն, գրականութեան Հիմնարկի Թանգարանի ընդհանուր առմամբ հարուստ արխիւը՝ աղբատիկ է մի տեսակէտից: Հարցն այն է, որ Թանգարանը քիչ հնարաւորութիւններ է ունեցել լրացնելու իր Փոնդերը արեւմտահայ գրականութեան վերաբերող նիւթերով: Թանգարանի առաջնահերթ խնդիրներից է վերացնել այդ բացը: Այս ուղղութեամբ Թանգարանին ի հաշիւ է մեծ օժանդակութիւն կը ցուցաբերեն Եւրոպայի, Ամերիկայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի Հայ գրական-մշակութային կազմակերպութիւնները:

Հարստացած նոր յղացումներով ու հնարաւորութիւններով, Գրական Հիմնարկը, իր կազմի մէջ ունենալով Հայ այնպիսի աւանաւոր դէմքեր, ինչպիսիք են ակադեմիկոսներ՝ Աւետիք Իսահակեանը, Արսէն Տէրտէրեանը, Գրիգոր Ղափանցեանը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ երիտասարդ ու ժեր, վստահ է նայում իր ապագա դործունէութեանը, հաւատացած, որ Սովետական Իշխանութեան ազգային իմաստուն քաղաքականութեան եւ փառապանծ կարմիր Բանակի յաղթանակների հետեւանքով Հայ ժողովուրդը կ'ապրի մի նոր ծաղկում, գրականութեան ու արեւատի հոգեւոր մշակոյթի փթթման մի նոր դարաշրջան:

ԽՈՐՀԻՆ ԱՅՈՒՄՏԱՆ

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՁ

Փետրւար 12ին Գրողներու Միութեան ակումբին մէջ կայացաւ ընկ. Վ. Խեչումեանի ղեկուցումով «Հայկական միջնադարեան արձակի մասին» (լատ Մատենադարանի ձեռագիր նիւթերուն): Ձեկուցանողը ձեռագրական նիւթերու մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան ու վերլուծման միջոցով ցոյց տաւ, որ միջնադարի մէջ ստեղծւել են արձակի բազմազան ու հիանալի նմոյշներ՝ կրօնական բովանդակութիւն ունեցող պարականոն գրածքներ, վարքագրութիւններ, տեսիլներ, ներբողաններ, միջնադարեան քաղաքային վէպեր, անեկդոտներ, առակներ եւ այլն:

Արձակի մէկ քանի նմոյշներու յատկապէս «Արեւ եւ Կայէն», «Ամբիծախօսը», «Օձը եւ թագաւորադէն» գրւածքներու ընթերցանութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերաւ ունեկնդիրներու մէջ:

Ձեկուցումէն յետո արտայայտուեցան ընկերներ Սա. Զօրեան, Է. Թովչեան եւ Ն. Մուրադեան, որոնք ցանկութիւն յայտնեցին, որ Գրականութեան Հիմնարկի խումբը (որ այժմ գրադած է այդ նիւթերու հաւաքմամբ) շուտով այդ գործերը դարձնէ լայն դանդաճներու եւ յատկապէս դրականագէտներու սեփականութիւնը:

«ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԻ»

● ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ տեղական ճարտարարեւստի ժողովրդական Գործադարութեան գործարանը, որ հաստատւած է Երեւանի մէջ, երկրագործական գործիքներու արտադրութեան համար՝ այժմ կը շինէ արօրներ: Հարիւր արօրներու առաջին առաքումը կատարւած է դանազան հաւաքական ազարակներու:

ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՎԵՏ ՄԻՈՒԹԵՆԵՆ

ՄԻՋՈՒՐԻՆԻ ԻՆՍՏԻԹԻՒԹ

ՆՈՐ ՊՏՈՒՂՆԵՐ ԿԸ ԶԱՐԳԱՑՆԷ

Իվան Միչուրին, աշխարհահռչակ բուսաբանը, որ իր կենդանութեան աւելի քան 200 տեսակ նոր պտուղներ աճեցուցած էր գուգակցութեամբ, մեռաւ մօտ 10 տարի առաջ, բայց անոր գործը կը շարունակւի իր աշակերտներուն կողմէ:

Միչուրինի անւան ինսթիտուտը վերջերս ունեցած է աննախընթաց յաջողութիւններ՝ արտադրելով նոր տեսակի պտուղներ, ինչպէս խնձորի ու տանձի եւ կեռասի ու սալորի խառնուրդները:

Այս յաջողութիւնները հետեւանքն են նոյն ընտանիքին պատկանող պտուղներու զուգումին:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՕԹՈՆ

ՍՈՎԵՏ գործարաններու մէջ սկսած է շինել նոր «յաղթանակ» օթոմոպիլ մը, որ հինգ հոգիէնց հանգստաւէտ լիմուզին մըն է, 15 մղոնի արագութեամբ, եւ որ 20 մղոնի համար մէկ կելըն կազովին պիտի սպառէ: Ուրիշ նոր մոտելով ինքնաշարժեր եւ թրքներ ալ սկսած են արտադրել: